VIÐMERKINGAR

SAMBAND
EIRIKUR LINDENSKOV
EIRIKUR@SOSIALURIN.FO
TLF 341800

Janus Kamban nítifimm

Í dag fyri sjeyti átta árum síðan stevndi ein seytjan ára gamal unglingi út av Havnini við kós móti Keypmannhavn. Ungi maðurin, Janus Kamban, hevði eittans mál við síni ferð: at gerast myndlistamaður. Foreldur og onnur stuðlaðu Janusi í hesum vali, og hann nevnir í viðtali í gjár, at tey kanska yvirmettu hansara listagávur. Her eru vit ósamd, tí hesi nærum áttati árini hava prógvað, foreldrini og aðrir stuðlar Janusar mettu rætt. Hann hevði listagávurnar, evnini og viljan at røkka sínum málum. Hetta var byrjanin til eina ævisøgu, har listarligt virksemi og skapan gjørdist lívsverkið hjá hesum hugdjarva unglingi. Men henda ferðin gjørdist eisini byrjanin til nútímans føroyska listsøgu. Myndahøggarin og prentmyndlistamaðurin Janus Kamban gjørdist ikki bara okkara fyrsti yrkislærði myndahøggari, men hann gjørdist eisini undangongumaður í føroyskum myndlistastrevi. Janus gjørdist professsionellur listamaður - hann er bæði var yrkislærdur og hevur, alt síðan hann tók myndlistaprógv á Kunstakademiinum, havt listarligt virksemi sum starv fulla tíð.

Janus Kamban var sostatt millum tey fyrstu, sum gjørdu list til annað enn talentfult ítriv. Hann hoyrdi til ættarliðið hjá Mikines, Ruth Smith, Elinborg Lutzen og Ingálvi av Reyni. Hesi vóru øll yrkislærd listafólk, ið settu sera stór krøv til sín sjálvs. Tey komu út av danska Kunstakademiinum í eini sermerktari og á mangan hátt trongari tíð. Millumkrígstíðin var eyðkend av búskaparligari heimskreppu og sterkum spenningum millum fólkaræði og einaræði – ein tilgongd, ið endaði við heimsbardaga og størstu ræðuleikum í søguni. Eftir hetta ragnarok komu flestu av hesum listafólkum aftur til heimlandið við ætlanum um at skapa eitt professionelt listaumhvørvi.

Hóast umstøðurnar eftir annan heimsbardaga ikki vóru tær bestu hjá teimum, ið høvdu sett sær fyri at liva av at skapa list, so eydnaðist hesum sonnu idealistum at skapa eitt listaumhvørvi, sum myndaði støði og gróðrarbotn fyri eini nútímans professionellari myndlistaframleiðslu. Eitt úrslitið var Listafelagið fyrst og síðan Listaskálin, ið seinni broytti navn til Listasavn Føroya. Janus Kamban var sjálv eldsálin í hesum stór uppbyggingarverki. Hóast hann gjørdi lítið burturúr sínum egna persóni, gjørdist hann tann sjálvskrivaði undangongumaðurin. Sum fyrsti leiðari í Listaskálanum gjørdist hann álitið og tað er ikki minst honum fyri at takka, at stovnurin vann stóra virðing og álit í almenninginum.

Gunnar Hoydal, ið hevur skrivað verkið um Janus Kamban, lýsir í hesum fáu rámandi orðum lívsverk Janusar sum Tað gerandisliga, sum hevur ævuna í sær, soleiðis er verkið hjá heimsborgaranum og listamanninum Janusi Kamban.Vit ynskja Janusi hjartaliga tillukku við teimum nítifimm og siga listamanninum tøkk fyri alt tað, ið hann hevur avrikað fyri menningina av føroyskari list og fyri tey mongu listaverk hann sjálvur hevur skapað og sum fara at ríka núlivandi og komandi ættarlið, so leingi føroyingar búleikast her í oyggjunum.

Sosialurin

Blokkaráð

ZAKARIAS WANG

Tað var ein sjáldsama áhugaverd oddagrein, sum Sosialurin hevði hósdagin.

Har var blokkurin á lofti, og har var viðgjørt, á hvønn hátt vit kunnu sleppa sum frægast burtur úr tí fellu, sum hann er fyri okkum.

Har verður ført fram, at vit hava fyrimyndir í loysn av slíkum málum, og so er. Eitt er tann danski-føroyski mentanargrunnurin, sum verður víst á í greinini. Her var talan um, at føroyingar, sum í apríl 1940 lógu fastir í Danmark, fingu eina serliga stuðulsskipan, soleiðis at teir fingu pengar frá statinum at lesa fyri nú foreldrini í Føroyum ikki kundu hjálpa teimum. Tað vóru eisini nógvir, ið fingu lestrarstuðul, sjálvt um teir als einki høvdu fingið frá foreldrunum, og sum nú fingu útbúgving, sum ikki hevði komið upp á tal um henda SU-skipan ikki var fingin í lag fyri føroyskar lesandi fram um øll onnur. Her var talan um lán. Tey nógvu av teimum vórðu afturgoldin, og hendan upphædd gjørdist stovnsfæið í nevnda mentanargrunni.

Men hetta var ikki fyrstu ferð at hesin hugsunarháttur gav góð úrslit.

Fyrstu ferð hetta kom fram var tá Fríðrikur kongur áttandi (1906-12) átók sær at fáa eina skipan við Ísland, sum kundi fáa Ísland til framvegis at vera saman við Danmark. Makkari hansara í hesi roynd var Hafstein, ráðharri Íslands. Teir funnu fram til, at best var at einki var við pengingi millum hesi bæði lond. Leingi hevði Ísland fingið almiklan stuðul úr Danmark, men um 1870 gjørdu danir av, at hesin stuðul eftir 30 árum skuldi minkast niður í einki. Hóast hetta tíðarskeið var farið, vóru umleið 60.000 kr goldnar á hvørum ári frá Danmark til Íslands. Fríðrikur, Hafstein og danski forsætisráðharrin I. C. Christensen úr Vinstraflokkinum komu á samt um, at tað líktist ongum, at tað kundi sigast, at Ísland sum eitt sjálvstøðugt land fekk pening úr einum øðrum landi. Samstundis hildu teir, at tað var ósømiligt, at tað kundi blakast Danmark fyri, at tað fekk vinning burtur úr at Ísland gørdist sjálvstøðugt. Loysnin á hesum vandamáli gjørdist, at teir samdust um at gera ein grunn, sum var so stórur, at renturnar av honum svaraði til tær 60.000 krónurnar.

Nú fall uppskotið hjá hesum mætu monnunum, tí íslendingar hildu at tað rakk ov stutt. Í 1918 samdust danir og íslendingar í staðin um, at Ísland gjørdist eitt sálvstøðugt ríki, men í sambandssáttmálanum millum hesi bæði ríki var grunnaloysnin frá 1909 tikin við. Íslendingar settu peningin í universitet sítt, og tað hálpti tí væl í gongd, soleiðis at vit í dag hava um tíggju túsund studentar á hesum høga lærustovni. Høvdu vit føroyingar í mun til fólkatalið havt eins nógvar á okkara universiteti, høvdu vit havt einar 2000.

Nú rør Sosialurin fram undir, at vit fáa eina samsvarandi loysn á okkara millumverandi við Danmark. Hetta er eitt betri uppskot enn at halda fram við at fáa blokk. Hvørki fyri íslendingar ella fyri okkum ella fyri grønlendingar hava veitingarnar úr danska ríkiskassanum verið nøkur signing, og um so er at ein loysn við einum avloysaragrunni kann sleppa okkum burtur úr hesi vanlukku, so er tað at fegnast um.

Siga vit t. d. at tann blokkur, vit í dag fáa, verður avtikin, so skuldu vit í staðin fyri fingið útgoldið eina so stóra upphædd í henda grunnin, at rentan av upphæddini svaraði til tað sum blokkurin er. Siga vit at hann er 700 milliónir, so skuldi grunnurin við eini rentu upp á 4% verið 25 ferðnar so stórur, ella 17,5 milliardir.

Sosialurin heldur, at tað, grunnurin gevur av sær, skuldi verið brúkt til mentanarlívið í Føroyum. Hetta er eitt gott hugskot, og er hetta nakað sum stuðlar upp undir at gera okkara samfelag meira innovativt. Tað sum um ræður hjá øllum samfeløgum er at skapa eitt umhvørvi, har tey ið eru framtakshugaði fáa luft undir veingirnar.

Íslendingar gørdu sum nevnt tað, at teir settu grunsins pening í universitetið, og allastaðni vísir tað seg, at innovatión tekur dik á seg í universitetsumhvørvum. Har er mikil skapandi list at sígga, sjónleikir, filmir, skrivandi fólk, og tey ungu lesandi vera ávirkaði av hesum skaparavirki til sjálvi at royna seg innan síni fak.

Tað er tí neyvan nakað forgjørt í, at vit seta grunnin í okkara Fróðskaparsetur. Sum er skríður tað í skræðuni, men fekk tað ein slíkan grunn, hevði væl verið lynnt, og vit høvdu bæði kunnað bjóðað okkara egnu vísindafólkum góð kor og høvdu kunnað fingið fremstu útlendingar at fingið størv her hjá okkum.

Spurningurin er, um vit høvdu fingið ljóð fyri einum slíkum uppskoti sum hesum hjá Sosialinum. Tað er ikki óhugsandi, tí nú hava vit eitt landsstýri við einum javnaðarløgmanni á odda. Teir plaga at fáa undirtøku fyri góðum hugskotum hjá stórnini.

Innsent tilfar

Av tí at vit fáa rættuliga nógv innsent tilfar sendandi – meira enn vit fáa í blaðið – hevur blaðleiðslan verið noydd at gjørt nakrar avmarkingar.

Enn sum áður skal fult navn skal vera undir øllum innsendum greinum – annars verða tær ikki prentaðar. Harnæst tilskila vit okkum rætt til at ikki at taka við tilfar, sum eisini er sent øðrum bløðum ella hevur verið prentað aðrastaðni.

Drúgvar greinar – greinar sum eru longri enn áleið 5.500 tekn, verða raðfestar lægri, og koma bert í blaðið, um pláss er fyri teimum. Tað er ein fyrimunur um vit fáa tilfarið umvegis teldupost ella á diskli.

Sosialurin

Sosialurin
Stovnaður: 1927
Ábyrgdarblaðstjóri: Jan Müller jan@sosialurin.fo
Blaðstjóri: Eirikur Lindenskov eirikur@sosialurin.fo
Redaktiónsleiðari: Kári Mikkelsen karim@sosialurin.fo

Marknaðardeild: lysing@sosialurin.fo
Marknaðarleiðari: Gudny Langgaard gudny@sosialurin.fo
Tróndur Skaalum trondur@sosialurin.fo
Høgni Thomsen hogni@sosialurin.fo
Henrietta Hammer henrietta@sosialurin.fo

Blaðfólk:
Áki Bertholdsen aki@sosialurin.fo
Vilmund Jacobsen vilmund@sosialurin.fo
Snorri Brend snorri@sosialurin.fo
Magnus Gunnarsson maggi@sosialurin.fo
Rigmor Dam rigmor@sosialurin.fo
Leo Poulsen leo@sosialurin.fo
Dorit Hansen dorit@sosialurin.fo
Eyðun Klakstein eydun@sosialurin.fo
Árni Joensen arni@sosialurin.fo
Anna V. Ellingsgaard anna@sosialurin.fo

Ítróttur:
Jákup Mørk jakup@sosialurin.fo

Myndamenn:
Álvur Haraldsen alvur@sosialurin.fo
Jens Kristian Vang jensk@sosialurin.fo

Kykmyndir:
Alvin Ellebye Andersen alvin@sosialurin.fo

Sosialurin í Norðoyggjum:
Nólsoyar Pálsgøta 1, 700 Klaksvík
tel. 458686 fax 458687
e-post: klaksvik@sosialurin.fo

Sosialurin í Suðuroy:
tel. 375364 fax 375464
tel. 228814
e-post: aki@sosialurin.fo
e-post: dagfinn@sosialurin.fo

!!! Haldarar
sum ikki hava fingið blaðið, kunnu ringja til 341818 frá kl. 8.00-20.00 og boða frá

Uppseting/prent:
Uppseting: Sosialurin
Prent: Prentmiðstøðin
Útgevari:
Sp/f Sosialurin
Avgreiðsla:
Mán.-frí. 8-16
Tórsgøta 1, 100 Tórshavn
Tel. 341800, Fax 341801
Postadressa:
Postboks 76, 110 Tórshavn
E-mail:
post@sosialurin.fo
lysing@sosialurin.fo
lysingartorg@sosialurin.fo
varp@sosialurin.fo

Blaðið verður prentað mánadag-fríggjadag klokkan 13[30]

Lýsingar

Freistir:	Tekstlýsingar	Størri lýsingar	Lýsingartorgið	Heilsanir
Mánadagsblaðið	Mán.kl. 10	Frí. kl. 15	Frí. kl. 12	Frí. kl. 12
Týsdagsblaðið	Týs. kl. 10	Mán. kl. 15	Mán. kl. 12	Mán. kl. 12
Mikudagsblaðið	Mik. kl. 10	Týs. kl. 15	Týs. kl. 12	Týs. kl. 12
Hósdagsblaðið	Hós. kl. 10	Mik. kl. 15	Mik. kl. 12	Mik. kl. 12
Fríggjadagsblaðið	Frí. kl. 09	Hós. kl. 15	Hós. kl. 12	Hós. kl. 12

Størri lýsingar, sum nógv arbeiði stendst av, mugu vera inni í góðari tíð og áðrenn ásettu freistir.
Framíhjápláss má umbiðjast í góðari tíð.

Stødd:
Ein heil síða í Sosialinum er 254 mm breið og 346 mm í hædd. Breiddin á einum teigi er 39 mm og rúmið millum teigarnar er 4 mm.

Innsent tilfar
Fult navn skal vera undir innsendum tilfari. Innsendar greinar, har blaðleiðslan ikki er kunnað um bústað og telefonnummar, verða ikki settar í blaðið.